

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Actus tertius

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES. CLYTEMNESTRA.

*Eurybates narrat Agamemnona reducem advenire, tempestatem à Pal-
lade immisam Naupliique dolo aggravatam; parantur diis victimæ
& convivium Agamemnoni, captivæ adducuntur.*

Euryb. Delubra & aras cœlitum, & patrios Lares
Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
Supplex adoro. vota superis solvite:
Telluris altum remeat Argolicæ decus 395
Tandem ad penates victor Agamemnon suos.
Clyt. Felix ad aures nuncius venit meas.
Ubinam petitus per decem conjux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
Euryb. Incolumis, auctus gloria, laudè inclitus 400
Reducem expetito littori impressit pedem.
Clyt. Sacris colamus prosperum tandem diem,
Et si propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, vivat conjugis frater mei,
Et pande, teneat quas soror sedes mea. 405
Euryb. Meliora votis posco, & obtestor deos.
Nam cæta fari fors maris dubii vetat.
Ut sparfa tumidum classis excepit mare,

Ratis

392. Delubra] Regionem aliquam ingressis, vel etiam in patriam postliminio reversis motis erat genios loci deosque Topicos salutare religiose, atque invocare. Farnabius.

393. Vix credens] Me incolumem rediisse. hæc quoque adhuc nostra non est fiducia vita Certa satis. Idem.

397. Felix] Simulate hæc. Idem.

402. Prosperum tandem diem,] Sic quidem & Flor. Sed rotundius videtur: *prospero tandem die.* eo enim deos colit vult. Metathesis est in illo: *si propitios, attamen lentos deos.* accipiendum enim: si lentos, tamen propitios: etsi tarde, tamen exoratos. Vt solet

ludere in τῶς Tam quam. Vide Fabrum I. Semestr. 23. Sensus idem Sophoclis in Trachiniis: ὦ τὴς ἢ Οἴτης ἀταργυρὸς λευκῶν ἔχθρας, Ἐδωκὸς ἡμῖν, ἀλλὰ σὺν χεῖρῶν, χεῖρῶν. Et in Philocteta: ὦ φθὲρ μὲν παθεῖν ἔμεγέ πέμψας, χεῖρῶν τε φεικῆς. Gronovius.

404. Conjugis] Menelaus. Farnab.

405. Soror] Helena. Idem.

406. Meliora] Votis posco, spero quidem precorque eos in vivis esse; verum propter tempestatem incertus non autem affirmare ita esse. Idem.

408. Classis excepit mare,] Vtrum accepit: an exculas, ut dare classibus

quæstos?

Ratis videre socia non potuit ratem.
 Quin ipse Atrides æquore immenso vagus 410
 Gravioſa pelago damna, quam bello, tulit;
 Remeatque victo ſimilis, exiguas trahens
 Laceratque victor claſſe de tanta rates.
 Clyt. Effare, caſus quis rates hauſit meas?
 Aut quæ maris fortuna diſpulerit duces. 415
 Euryb. Acerba fatu poſcis. infaſtum jubes
 Miſcere læto nuncium, refugit loqui
 Mens ægra, tantis atque inhorreſcit malis,
 Clyt. Expromē. clades ſcire qui refugit ſuas,
 Grayat timorem. dubia plus torquent mala. 420
 Euryb. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face,
 Diſiſa præda eſt. maria properantes petunt.
 Jamque enſe feſſum miles exonerat latus;
 Neglecta ſummas ſcuta per puppes jacent;
 Ad militares remus aptatur manus; 425
 Omniſque nimium longa properanti mora eſt.
 Signum reſcurſus regiã ut fulſit rate,
 Et clara lentum remigem monuit tuba,

Aurata

noſtros : ἀντὶ τῆς μᾶρε ἐξεπέτρε τὴν κλαſſem.
 Gronovius.
 412. Exiguas] Pauca eaſque male
 multatas. Farnabius.
 414. Quis, fare, noſtras] Plenius &
 tenetioris affectus, quod in Fl. Effare
 caſus quis rates hauſit meas? Vide Ob-
 ſervat. lib. 4. cap. 20. Gronovius.
 416. Acerba] Inſandum regina ju-
 bet renovare dolorem. Farnabius. In-
 fauſtum] De tempeſtate. Idem.
 417. Læto] De reditu. Idem. Re-
 fugit] Atque animus meminiffe horret,
 lætuſque refugit. Idem.
 420. Dubia] Non pro certo nota:
 timentur quippe ne veris majora ſient.
 Idem.
 427. Signum] Flammas ut regia
 puppi Extrulerat. quod reliquæ claſſi
 legendi anchoras viaque ſignum eſt.
 Idem.

428. Remigem emovit] Et hic opti-
 mum Gruterum ignis fatuus pro Pharo
 decipit. Et quem non deciperet nihil
 aliud videntem? Ecce omnes Mſſ. ejus
 & antiquius cuſi aut regimem emovit,
 aut remigem emovit. Nec aliter Voſ-
 ſianus & Heinſianus & noſter & alii
 minorum gentium, quos adhibuimus,
 Sed quod ille recentiores (hoc eſt,
 G. Fabricium & fatetur in plerique
 ſuis eſſe Delrius) objeciſſe criminatur,
 remigem monuit, id eſt longe antiquiſ-
 ſimum & habetur in optimo Etruſco,
 Sed & melior phraſis. non eo tantum,
 quod monitorem dicunt antiqui quem
 vis exaſtorem operis. ſed vel maxime,
 quod Hortator in navi, qui ſignum dat
 nauis movendi brachia. Nonius: Hor-
 tator remigum, qui excuſſum & horta-
 menta moderatur. Plautus Mercatore:
 quaſi in mari ſolet hortator remiges hor-
 taret.

Aurata primas prora designat vias,
 Aperitque cursus, mille quos puppes secent. 430
 Hinc aura primo lenis impellit rates,
 Allapsa velis. unda vix actu levi
 Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit;
 Splendetque classe pelagus, & pariter latet.
 Juvat videre nuda Troiæ littora, 435
 Juvat relicti sola Sigæi loca.
 Properat juvenus omnis adductos simul
 Lentare remos. adjuvat ventos manu,
 Et valida nisu brachia alterno movet.
 Sulcata vibrant æquora, & latera increpant; 440

440

Diri-

varier. Ovidius: & qui requiemque modumque Voce dabat remis animorum hortator Eppheus. Ita ergo tuba illa horatitrix remigem monuit. Sequente quoque versu præstat auctoritatem Florentinus Lipsiano designat vias: ubi vulgo, signavit vias. Gronov. Vide Troad. vers. 1043. Farnabius.

429. *Aurata*] Regia navis, cujus rostrum auratum est. *Idem.*

432. *Vnda vix tactu levis*] Quis hoc intellexit? Et tamen omnes transeunt. Rescribe cum Flor. *unda vix actu levi.* Vnda, inquit, tranquilla, à molli zephyro afflata, vix levi actu tremit, levi agitatione trepidat. Alter ablativus causam, alter modum significat. *Actu levi*, ut Lucanus lib. 9. *rapido victoria Caesaris actu.* Et eodem: *Pilaque contorsit violento spiritus actu.* Gronovius.

434. *Splendet que*] Auratis, æratifque rostris & puppibus pictis armisque suspensis splendet, tegitur tamen navium numero. *Farnabius. Pelagus, & pariter latet.*] Manus illustres: Forte, & partim latet. Gronovius. *Latet.*] Vt vers. 41. suprà. *Farnabius.*

435. *Juvat*] Juvat nos discedentes videre desolata atque depopulata à nobis Troiæ littora. *Idem.*

436. *Sigæi*] Promontorii Troadis. *Idem.*

438. *Lentare*] Incurvare & flectere in undis juvenili vi ac desiderio reditus. *lentos incurvant gurgite remos.* *Idem. Adjuvat*] Velsificationi remigium addunt. *Idem.*

440. *Et latera increpant;*] Egregie dictum, sed non intellectum commentatoribus. Quorum unus: Vi faciant læti in navigando, qui clamant in sponda navis: ideo dicit *Increpant*, id est, resonant latera navium. Alius: navium latera increpant remigantium impetu. *Ovidetæpous* accipiunt verbum: agendi more positum. Immo æquora sulcata non modo vibrant, sed eadem quoque sulcata æquora *increpant* utrumque latus navium, id est, adfiliunt cum fremitu & alliduntur. Patri translatione *Cæsar* l. 3. de B. Gallico: *naves totæ factæ ex robore ad quamvis vim & contumeliam perferendam.* Nam & contumeliosæ voces increpantium, seu objurgantium & inelamantium alicquem. Nihil aptius illustrando etiam Flori loco lib. 1. cap. 1. *cujus vallis dum irridet angustias remus, idque increpat saltu.* *Ovidius* de nave *Ceycis: Sæpe dat ingentem fluctu latus ista fragorem: Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim Quum laceras ariet ballistave concussit arces.* Et, *ubi pulsarunt celsi latera ardua fluctus.* Gronovius.

443; Ten-

Dirimuntque canæ cærulum spumæ mare.
 Ut aura plenos fortior tendit sinus,
 Posuere tonfas. credita est vento ratis:
 Fufusque transtris miles; aut terras procul,
 Quantum recedunt vela, fugientes notat; 445
 Aut bella narrat: Hæctoris fortis minas,
 Currusque, & empto redditum corpus rogo:
 Sparsum cruore regis Herceum Iovem.
 Tunc qui jacente reciprocus ludit fallo,
 Tumidumque pando transilit dorso mare 450
 Tyrrhenus omni piscis exsultat freto,
 Agitatque gyros, & comes lateri adnatat,
 Anteire naves lætus, & rursus sequi.
 Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
 Millefimam nunc ambit & lustrat ratem. 455

Jam

443. *Tonfas.*] Remos. *Farnabius.* Palmulas, imas remorum partes, quibus aqua tunditur. *Virgilius:* *lento luctantur marmore tonse.* nisi ipsum remigantium expressit *Ennius.* *Pone petunt, exim referunt ad pectora tonfas.* *Delrius.*

444. *Fususque transtris*] *Transstra,* loca in quibus sedent remiges: spacium vero seu iter per quod ad remiges hortator solet accedere, quod à puppi ad proram portenditur, dicebatur *Agaium.* *Idem.* *Aut terras procul,*] *Vide Troad. v. 1046. & Med. v. 303. Farn.*

446. *Hæctoris*] Cum flammam Argivæ classi inferret. *Troad. vers. 440. Idem.*

447. *Currusque,*] *Achillis,* quibus captabatur *Hæctor.* *Troad. v. 742. Id. Redditum*] *Patri Priamo.* *Troad. vers. 325. Idem.*

448. *Regis*] *Priami cæsi ad aram Hæcei Iovis vers. 45. Troad. Idem.*

450. *Transilit*] *Velocissimus enim Delfin.* *Attius:* *Sicut inciti, atque alacres rostris perferunt Delfini.* de piscium istorum prognostico accipe,

quæ ex *Pacuvio Tullii lib. i. de Divinat.* scribit. *Achivorum exercitum, & tot navium rectores latos piscium lasciviam intuitos, nec tuendi facietatem capere potuisse: ad quem Pacuvii locum noster hic videtur respexisse. Delrius.*

451. *Tyrrhenus*] *Delphin ex fab. Tyrrhenorum piratarum in Delphinis verforum.* *Vide Oed. vers. 449. Farn. Exsultat*] *Delphini in tranquillo mari lascivientes futuram tempestatem portendunt.* *Hyemali enim procella ingruente, ab imo mari assurgunt exhalationes, quæ tempestati fomenta suggerant, quibus Delphini excitati gestiant, atque in maris superficie colludunt.* *Idem.*

452. *Agitque gyros,*] *Optimus numerosius:* *Agitatque gyros.* *Gronov.*

454. *Prima*] *Primas classis naves.* *Farnabius. Chorus,*] *Delphinum saltantium.* *Idem.*

455. *Millefimam*] *Æschylus classis Grecorum mille navium.* *idem, Eurip. Virgil. Propertius.* sed *Dicitys naves autumat MGCXCV. Delrius.*

Jam littus omne tēgitur, & campi latent.

Et dubia parent montis Idæi juga.

Et jam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus apparet nota.

Jam lassā Titan colla relevabat jugo;

In altra jam lux prona, jam præceps dies.

Exigua nubes fordido crescens globo

Nitidum cadentis inquinat Phœbi jubar.

Suspecta varius occidens fecit freta.

Nox prima cœlum sparserat stellis. jacent

Deserta vento vela. tum murmur grave

Majora minitans collibus summis cadit,

Tractuque longo littus ac petræ gemunt.

Agitata ventis unda venturis tumet:

Cum subitò luna conditur, stellæ latent.

460

465

470

In

456. *Iam littus*] Iam nobis in altum provectis humiliora Troadis absconduntur, montes vix apparent. *Farnabius.*

458. *Et jam, quod unum*] Florent. *Et id quod unum.* Gronovius.

459. *Iliacus*] Troad. v. 1051. *Farn.*

460. *Iam lassā*] Iam occidente sole nox ingruerat. *Idem.*

463. *Exigua*] Nubibus conspersus sol occidens ventorum & pluviarum prognosticon. *Idem.*

464. *Suspecta varius*] Sol occidens maculis conspersus ventos & pluvias porrendit: Virgil. 1. Georg. *Hoc etiam immenso cum jam decedit Olympo, Profuerit meminisse magis. nam saepe videmus Illius in vultu varios errare colores: Ceruleus pluviam denunciat, igneus Eurus. Sin macula incipient rutilo immisererit igni; Omnia tunc pariter nimbis, ventiisque videbis Fervere, non illa quisquam me nocte per altrum Ire, neque et terra moveat convellere funem.* Delr.

466. *Murmur*] Murmurans à terra venit aura, gravioris venti prænunciata. *Farnabius.*

470. *Luna subito conditur, stellæ*

cadunt,] Probavit è suo Lipsius: *stellæ latent.* At illi contra, *cadunt,* in cunctis legi libris, quos viderint. Scimus, & in multo pluribus, quos non videre. Malle alios, addunt, ex uno *latent,* quia verius: fatenturque hoc verius *καὶ λήθων,* non verius ad scripturam Senecæ. Hic ingens commentarius, & vulgo stellas decidere dici, cum defluant quædam in altum emissæ & accensæ exhalationes. At de his haudquaquam loquitur Seneca, sed de veris stellis, & nubibus obductis ait omne nocturnum lumen eripi. Sunt etiam lepidi, & in amicum suum dicta jaculantur. Cur ergo, aiunt, putant hic minus recte legi *cadunt* quam *latent*? nimirum quia saepe tenebræ soli Criticorum offunduntur, & labuntur aliquando quantumvis clara in hoc fæto consecrationis sidera. Fontem urbanitatis! Sed ne cum illis certemus, tu lector, si sapias ex Florentino & Lipsiano lege: *stellæ latent.* Florent. quoque Heinisiani & meus: *Cum subito luna conditur.* Ovidius: *Caret ignibus aether, Cæcaque nox premitur tenebris hiemisque suisque.* Gronovius.

471. In

In astra pontus tollitur. cœlum perit.
 Nec una nox est. densa tenebras obruit
 Caligo, & omni luce subducta fretum
 Cœlumque miscet. undique incumbunt simul,
 Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
 Adversus Euro Zephyrus, & Boreæ Notus.
 Sua quisque mittunt tela, & infesti fretum
 Emoliuntur. turbo convolvit mare.
 Strymonius altas Aquilo contorquet nives;
 Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
 Nec manet in Austro; fit gravis nimis Notus,
 Imbre auget undas; Euro Orientem movet,
 Nabathæa quatiens regna, & Eoos sinus.
 Quid rapidus ora Corus Oceano exerens?

475

480

Mun-

471. In astra] Fluctibus erigitur, cœlumque equare videtur Pontus. Farn. Cœlum] Eripiunt nubes cœlum. Id.

472. Nec una] Non simplices, non noctis solius tenebræ. sic, Non cœli nox illa fuit. Et 9. Metam. Cœaque non premittitur tenebris hyernisque suisque. Idem.

474. Cœlumque] Vt neutrum discerni possit. Idem.

476. Adversus] Diversi turbine venti Constat Zephyrusque Notusque, &c. Σὺν δὲ ἄνεμος τὸ νότος τ' ἔμπροσθεν ἐξ ὧν ἐγὼ τὸ δυτικὸν ἐβόησας εὐδένε γενεῆς μέγα κῆρυγος κλυτὰ τεύχεα. Idem.

477. Sua quisque mittunt tela,] Quæ sunt tela ventorum? Sed & scripti ferre hicaliqua labe infecti: Florent. & Heinſianus: mittit. Meus: mittunt vela. Heinſianus alter: omitunt tella. Hæreo, nisi placeat: Sua quisque miscent bella. Ovid. in Ceycis naufragio: omnique a parte feroces Bella gerunt venti fretaque indignantia miscent. Gron.

478. Emoliuntur.] Molem ejus loco movent, evertunt. Farnabius.

479. Strymonius] Thracius, è Thracia flans à fluv. usque Strymone. Idem.

480. Libycusque] Herc. Fur. 322. Id.

Auster ac Syrtes agit.] Lipsianus, ad Syrtes, admittitque Deltius. At Guterus quid in hac lectione sit lepōdis, videre negat: vulgaram dicere Austrum agitasse arenas Syrtium. Sed illi suffragantur liber optimus & Germanicus. Estque, Austrum Syrtes accumulasse arenis, & undas ab illis abegisse. Lucanus lib. 1. cum turbidus Auster Repulit à Libycis immensum Syrtibus equor. Lib. 9. Auster In sua regna furens tentatum clastibus equor Turbine defendit longeque à Syrtibus undas Egrot illato confregit litore pontum. Gron.

481. Nec manet] Nec manet tempestatis dominium penes Austrum, vel in Australi parte. Farnabius. Fit gravis] Madidus Notus evolat alis, &c. Idem.

483. Nabathæa] Arabiam Petream. Idem.

484. Quid rapidus] Quid autem Corus fecit, &c. de Coro ad Thyest. vers. 576. Idem. Rapidus ora Corus Oceano] Florent. rabidus. Apuleius de Mundo: Item occidui sunt tres: Caurus, qui Grace Κόρυς vocatur. is est adversus aquiloni. item Favonius, Græce Ζέφυρος, Euro contrarius. tertius Afrius, λιβύς, Vulturino refat. Ergo

M m 5

Oceano

Mundum revelli sedibus totum suis,
 Ipsosque rupto crederes cœlo deos
 Decidere, & atrum rebus induci chaos.
 Vento resistit æstus, & ventus retro
 Æstum revolvit. non capit sese mare:
 Undasque miscent imber & fluctus suas.
 Nec hoc levamen denique ærumnis datur,
 Videre saltem, & nosse, quo pereant malo.
 Premunt tenebræ lumina, & diræ Stygis
 Inferna nox est. excidunt ignes tamen,
 Et nube dirum fulmen elisa micat:
 Miserisque lucis tanta dulcedo est malæ.
 Hoc lumen optant. ipsa se classis premit,
 Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
 Illam dehiscens pontus in præceps rapit,
 Hauritque, & alto redditam revomit mare.
 Hæc onere sedit. illa convulsum latus
 Summittit undis. fluctus hanc decimus tegit.
 Hæc lacera, & omni decore populato levis,

485

490

495

500

Flui-

Oceano ora exserens, intellige, flans ab occidente. nam *Ὠκεανὸς Ποῦτις ἡ δύσις*. Hinc Lucanus lib. 5. *Primus ab Oceano caput exseris Atlanteo, Core*. Gronovius.

487. *Atrum*] Non quod illi color ullus, sed quia nullus certus. *Farnab. Chaos.*] Herculi, Fur. vers. 609. *Idem*.

488. *Æstus*,] Maris. *Idem*.

489. *Non capit*] Verum tumidis undis æstuque sublarum in aëra cœlum aquare videtur. *Idem*.

491. *Levamen denique ærumnis datum est*,] Flor. *datur*. Quo res fit præsentior. *Gronovius*.

493. *Diræ*] Tartaræ tenebræ. *Farn.*

494. *Excidunt*] Nedom apparent, tantum fulminibus lux redditur, vide Thyest, vers. 1085. *Idem*.

499. *Illam*] *Illum unda dehiscens Torquet agens circum & rapido vorat e quo vortex*. *Idem*.

500. *Et alto redditam revomit mare.*]

Lege: & alio redditam revomit mari. Hoc est, & diu sub undis tractam remotissimo ab eo, ubi absorbitur, loco & in alius nominis mari (ut plurima circa insulas habet nomina, Lesbium, Icarium, Carpathium, &c.) iustus evehit acprofert. *Gronovius*.

502. *Fluctus*] *Decumanus* fl. *Decima* ruit impetus undæ. q. d. maximus. Sic enim ova decumana, &c. denarius siquidem numerus perfectissimus, ut qui contineat par & impar, quadratum, quadratale, longum, planum, &c. constetque ex uno, duobus, tribus, & quatuor, proinde Græci ad decem usque numerant & hinc ad unitatem revertuntur. Sphærarum insuper decada mundo tribuebant Pythagoræ. *Farnabius*.

503. *Decore*] *Vexillorum*, *aplustium*. *Idem*.

506. *Sed*

Fluitat; nec illi vela, nec tonsæ manent;
Nec rectus altas malus antennas ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.

505

Nil ratio & usus audet. ars cessit malis.
Tenet horror artus. omnis officio stupet
Navita relicto. remus effugit manus.

510

In vota miseros ultimus cogit timor,
Eademque superos Troës & Danaï rogant.

Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Aiaci Ulysses, Hæctori Atrides minor,
Agamemno Priamo. quisquis ad Troiam jacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu,

515

Quem

506. *Sed trunca toto puppis*] Sic etiam Flor. non *fracta*. Idem versu sequenti: *ars cessit malis*, ut dedit Fabricius; injuria ob id ab illo, qui nominare eum non audeat, reprehensus. Gruterus recte notat alterum, in *magis malis*, fictum ab eis qui sententio-lam exire cupiebant: tandemque intellexit librum unum optimæ notæ potius sequendum quam decem minus veros. Gronovius.

507. *Ars cessit*] *Tanta mali males tantoque potentior arte est.* Farnabius.

511. *Eademque*] *Vt evadant maris truculentiam, ne submergantur.* Idem.

512. *Quid fata*] Vide quid deorum fata possunt, quæ in una eademque vota Troas Danaosque adegerint. *vel reseratas ad sequentia*; vides quid inter fati & mortis genera, cum in aquis perituri his invident qui vel inimici, vel per insidias & dedecus in terra mortem oppeterant. maxime autem detestabantur fortes hoc mortis genus, qui cum animam igneam esse censerent, aquis illam prorsus extinguere putabant, & in quo mortis genere non potest quis suæ fortitudinis specimen dare. Id.

513. *Atrides*] Menelaus. Idem.

514. *Priamo Agamemnon.*] Non optimus modo, sed fere omnes, quos vidi, paullo annosiores, sed & editio verus Venetæ cum Bernardini com-

mentariis: *Agamemnon Priamo.* Damno versus, quod sarciri potest litera extrita: *Agamemno Priamo.* Sic scripserat Seneca. Attius Armorum iudicio: *Cur vetera tam ex alto repetitis disidia Agamemno?* Cicero lib. 13. ad Atticum epist. 47. *Postquam abs te Agamemno.* Stautius: *stimulatque Agamemno volentes.* Sic apud Livium lib. 38, 4. *annis Aretho ex Acarnania fluens.* Sic Mss. non *Arethon*, ut vulgo. Valerius Maximus lib. 8. cap. 9. *amantissimus patriæ Solo.* Ita Mss. non *Solon.* Idem Gellio est lib. 10. cap. 18. *Polemo Valerio Maximo lib. 6. cap. 9. Silius Oxonii lib. 2. v. 192. Nec senis Tero tantæ spe laudis.* non *Teron.* Sic & *Ario* apud Gellium lib. 16, 19. *Gron. Quisquis*] *Τῆς μοχθηρῆς Δαναοῖς ἔτερον οἱ πῶτ' ὀλοῦτο Τεγῆν ἐν δ' ἑλῆν.* O terque quaterque beati *Quis ante ora patrum Troia sub mœnibus altis contigit oppetere,* &c. Farnabius.

515. *Cadere qui meruit manu,*] *Delrius & Raphelingius afferunt è suis, qui potuit.* At in optimo est: *cadere qui meruit gradu.* Quod ab illis, qui non capiebant elegantiam, mutatum est. *Gradus* enim quoque ex illis, quibus pugnantes in terra tam miles quam gladiator æstimantur. Vnde *componere ad praliandum gradum.* Livius lib. 2. de Coelrite: *neque ille minus obstatu ingenti*

Quem fama feryat, victa quem tellus premit.
 Nil nobile ausos pontus atque undæ ferent?
 Ignava fortes fata consument viros?
 Perdenda mors est. quisquis es nondum malis
 Satiare tantis œclitum, tandem tuum
 Numen ferena. cladibus nostris daret
 Vel Troia lacrimas. odia si durant tua,
 Placetque mitti Doricum exitio genus;
 Quid hos simul perire nobiscum iuvat,
 Quibus perimus? fistite infestum mare.
 Vehit ista Danaos classis? & Troas vehit.
 Nec plura possunt. occupat vocem mare.
 Ecce alia clades. fulmine irati Iovis
 Armata Pallas, quidquid aut hasta minax,

520

525

Aut

ingenti pontem obtineret gradu. Ovidius lib. 9. rursusque ad bella coimus, Inque gradu sterimus. Noster infra: Phœbea nec me tela pepulerunt gradu. Ciceroni proverbii instar, tumultuavrem de gradu dejici, in Officiis, & ad Atticum: ex quo mihi videtur εγγλυδαξ ille dejectus de gradu. Adde Lipsii Saturnalia 2, 20. Sic apud Polybium Titus ad Cynoscephalas πλῆθος αὐτῶν ἐπέχει σὺς αἰσῶς τοῖς πολεμίοις. Hoc in mari non licet. Tacitus lib. 2. histor. nec perinde nutantes è navibus, quam stabili gradu è ripa, vulnera dirigebant. Idem lib. 1. annal. Cuncta pariter Romanis adversa; locus uligine profunda, idem ad gradum instabilis, procedentibus lubricus. Vides protus gradum esse statum. Cadere meruerunt gradu, qui in solida terra pugnantes inque gradu & in statu stantes pulcram petunt per vulnera mortem, non pendentes in fluctibus. Gronovius.

516. *Quem fama*] Quod fortiter pugnando occiderit. Farnab. *Victa*] Qui ad Troiam sepultus est. Idem.

518. *Ignava*] Vide sup. notam ad vers. 506. Idem.

519. *Perdenda mors est.*] Nec re-
 cium sine interrogatione *Perdenda*, nec

alterum cum interrogatione. Silius l. 4. Namque inhonoratam Fibrenus perdere mortem Et fama nudam impatiens. Stadius: Nil opus arma ultra tentare & perdere mortes. Gronovius.

521. *Cladibus*] Pœnes expendimus, & *qua Vel Priamo* miseranda forent. Farnabius.

524. *Hos simul*] Troianos captivos. Idem.

525. *Quibus perimus?*] In quorum ultionem. Idem.

526. *Classis & Troas vehit.*] Distinguendum censeo: *Vehit ista Danaos classis? & Troas vehit.* Vt in Troadibus: Tume superlunum, Priamæ? tu timidum facis. Si irati estis classi, quod Græcos vehat, memento te eadem Troianos vehi. Gronovius.

528. *Fulmine*] Vide Med. 59. Farnab.

529. *Armata Pallas*] Cui hinc nomen scil. πωρὸς τὸ πῦρ δεινὸν δοῦν. Id. Non est hoc abs re confictum. nam in libris Hetruscorum scriptum fuit, Manubias, id est fulminum jactus, tres deos possidere, Iovem, Palladem, & Vulcanum: docet hoc Servius, ad illud Virgilii, Ipsa Iovis rapidum jaculata è nubibus ignem Disjicite rantes, &c. Delrius.

530. Aut

Aut agide & furore Gorgoneo potest,
 Aut igne patrio, tentat; & cælo novæ
 Spirant procellæ. solus invictus malis
 Luctatur Ajax. vela cogentem hunc sua
 Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
 Libratur aliud fulmen. hoc toto impetu
 Certum reducta Pallas excussit manu,
 Imitata patrem. transit Aiacement, & ratem,
 Ratisque partem secum & Aiactis tulit.
 Nil illi motus, ardua ut cautes salo
 Ambustus exstat, dirimit insanum mare;
 Fluctusque rumpit pectore, & navem manu
 Complexus in se traxit, & cæco mari
 Collucet Ajax. omne resplendet fretum.
 Tandem occupata rupe, furibundum intonat,

530

535

540

Su-

530. *Aut agide, Gorgoneo*] Scuto, munimento pectoris, quod ἄει γῆς, id, est, capræ Amaltheæ pelle (seu potius squammoso draconum corio) contextum Iupiter Palladi dedit, cui postea Perseus caput Medusæ Gorgonis indidit, cujus aspectu homines in saxa vertebantur. *Farnabius.*

532. *Solus invictus*] Pulchre hoc descripsit Cointus Smyrnæus lib. 15. *Delius.*

534. *Tenso rudente*] Fl. & alii, *Tento.* Et sequenti, *Libratur aliud fulmen.* Tertio quoque: *Certum reducta*, non *Tortum*, quod Iovianus Pontanus & Fabricius subjecerunt. *Certum* est haud dubie percussurum ipsum Aiacement, non aberraturum destinato. Lib. 1. de ira cap. ult. *C. Caesar iratus cælo, quod commissio sua fulminibus terretur, profus parum certis. Reducta*, ut Petronius: *moxi reducta cuspide Vterum notavit.* Gronovius.

530. *Hoc toto*] Quo validius torqueret, Aiacement Oilei. ultura, quod Callandram in templo suo violasset. *Farnabius.*

537. *Patrem.*] Iovem, qui *dextra*

libratur fulmen ab aure Miste in Phæthonta. *Idem.*

540. *Dirimit*] Natans. *Idem.*

542. *Et cæco*] Caliginoso. *Idem.*

543. *Collucet*] Fulmine ardens. *Idem.*

544. *Furibundum*] Ἰπεροφιάλων ἐπὶ θεῶν ἐκδολεν καὶ ἀάδη φῆ ὁ αἰώνη θεῶν φύγεν μίζα λαίτμο θελάσσης, &c. *Odyss. d.* furias Aiactis Oilei. *Eneid. 1.* Quod alii de furioso amore interpretantur. *Idem.* Perisse volunt omnes poetæ cum Homero. idem restatur Aristoteles in Epitaphiis, & vult in Mycono insulâ maris Egæi sepultum. Tamen evasisse naufragium, docet Timæus Locrus lib. 2. Historiar. qui scribit, post captam Troiam, multos Locrensiû naufragio ad Geresas petras interisse, reliquos cum Aiace per summas difficultates & pericula tandem in patriam rediisse. Sed anno postea tertio, quod eorum ditiorum fames & pestilentia, simul invaserant, propter facinus ab Aiace cum Cassandra nefarie patratum, oraculum consulere Locri, quibus responsum, debere Troianam Palladem ab illis per mille annos placari; missis sortito-

quor-

Superasse nunc se pelagus, atque ignes : juvat
 Vicisse cœlum, Palladem, fulmen, mare.
 Non me fugavit bellici terror Dei.
 Et Hectorem una solus & Martem tuli.
 Phœbea nec me tela pepulerunt gradu.
 Cum Phrygibus istos vicimus. tene horream?
 Aliena inerti tela mittis dextera?
 Quid si ipse mittat? plura cum auderet furens,
 Tridente rupem subruit pulsam pater
 Neptunus, imis exerens undis caput,
 Solvitque montem; quem cadens secum tulit :
 Terraque & igne victus & pelago jacet.
 Nos alia major naufragos pestis vocat.
 Est humilis unda, scrupis mendax vadis,

545

550

555

Ubi

quotannis Troiam duabus virginibus
 Locriis. Mansit illa consuetudo diu
 postmodum, & Troiani virgines mis-
 se obvii capiebant & jugulabant, &
 jugulatas agræstibus & sterilibus lignis
 comburebant. ad bellum usque Pho-
 cense retenta hæc consuetudo & ritus.
 tunc demum sacrificii vel impiæ cru-
 delitatis potius immunitas Locrensi-
 bus concessa. *Delvius.*

548. *Hectorem*] Alteri Aiaci magis
 hæc conveniant, quæ tamen hic furens
 & jactabundus in se transfert. *Farnab.*

549. *Phœbea*] Apollinis, qui a
 Troianis stetit. *Idem.*

550. *Istos*] Deos, Neptun. Apol-
 lin. &c. *Idem.* Tandem horream?]
 Quam Criticorum vocant (credo, ve-
 ritati, ne quis ipsorum emendationem
 putaret) tene horream, est duorum
 optimorum codd. Lipsiani & Florent.
 scriptura. Quod sequitur, satis com-
 mode Lipsius, sive a libro sit, sive ab
 ipso, mittis. Fl. hic vitiatas. habet enim:
inerti tela pepulerunt gradu. Nic. Hein-
 sius conjiciebat: tene horream Aliena
inerti tela mirrentem manu. Nec repu-
 gno, nisi illud pepulerunt ostendat forte
 vocem cum incipientibus literis, PE:

sic veniebat in mentem, perdentem.
 quod foret, incassum mittentem. Sum-
 psit autem Seneca sensum hunc ab Ovi-
 dio lib. 9. in pugna Herculis & Ache-
 loi: *Quid fore te credis, falsum qui ver-
 sus in anguem Arma aliena movet?*
 quem forma precaria celat? Confitentur
 tamen Criticorum emendationem
 esse vehementiorem. Eoque magis me
 viri optimi miseret, qui nihil varian-
 tes obducit quoque membranas suas
 & suo sensu fortiora esse ait ista eis
 quæ substituantur. Nec intellexit friv-
 olum & ineptum sermonem: hor-
 ream mitti tela: &c., tandem horream.
 Sed putavit opinor illud, tandem, nat-
 rantis, non Aiaci esse. *Gronovius.*

551. *Aliena*] Iovis fulmina. *Farn.*
Inerti] Fœminea, Palladis. *Idem.*

552. *Ipsè*] Iupiter. *Idem.*

553. *Tridente*] Τριῖ Περσείδων
 μετὰ τὴν ἑλκον ἀδελφῶν Ἀρπύ-
 ρειων τελευτων ἑλκων χροσι σὺν ἀρ-
 σιν ἠλασσ. *Idem.*

555. *Montem*;] Γοργίου πύ-
 ρην, &c. ὅς δὲ ὁ δὲ ἕξου. disci-
 dit rupem. *Idem.* Secum] Rupe ob-
 ruitus, fulmine ambutus, undis sub-
 mergitur. *Idem.*

Ubi saxa rapidis clusa vorticibus tegit
 Fallax Caphareus. æstuat scopulis fretum, 560
 Fervetque semper fluctus alterna vice,
 Arx imminet prærupta, quæ spectat mare
 Utrisque geminum. Pelopis hinc oras tui,
 Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
 Ionia jungi maria Phrixeis vetat; 565
 Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc & Chalcida;
 Tardamque ratibus Aulida. hanc arcem occupat
 Palamedis ille genitor, & clarum manu
 Lumen nefanda vertice è summo efferens,
 In saxa duxit perfida classem face. 570
 Hærent acutis rupibus fixæ rates.
 Has inopis undæ brevia comminuunt vada.
 Pars vehitur hujus prima, pars scopulo sedet.
 Hanc alia retro spatia relegendem ferit,
 Et fracta frangit. jam timent terram rates, 575
 Et

560. *Caphareus.*] Mons Eubœæ. Vid. Med. vers. 659. *Idem.* Hoc loco Nauplius Palamedis pater Græcos in cæca saxa pertraxit. unde Pacuvius; — pater *In Caphareis saxis pleros Achivos perdidit.* Delrius.

561. *Alterna*] Respicit ad Euripum.

563. *Tui*] Avi scil. Agamemnonis mariti tui. *Farnabius.*

564. *Isthmon,*] Herc. Fur. v. 335. *Idem.*

565. *Phrixis*] Helleponto, quæ Agæi pars. Theb. vers. 611. à Phtixo. Vid. Troad. vers. 1124. Med. vers. 744. *Idem.*

566. *Scelere*] Fœminarum, quæ à matris spectæ viros omnes interfecerunt, præter Hypsipylem, quæ patrem Thoanтем clam navi amandavit. *Id. Lemnon nobilem; hinc & Chalcida;*] Vix puto existare codicem vetustiorum, in quo sic scriptum reperitur. Certe quicquid mihi videre contigit, *Chalcidona,* Neque vero mihi fit simi-

le adspiratione ad positionem hic uti Senecam voluisse. Versus ex Octavia, nec ejusdem est auctoris, & sine dubio etiam viciatus. Forte legendum: *Hinc scelere Lemnon nobilem, hinc Antbedona.* Etenim *Ανθηδών πόλις λιμνία ἔχουσι, ἐχάτη τῆ Βοιωτικῆς πελοποννησιας τῆς Εὐβοίας,* ut est apud Eustachium: unde Homerus *ἐχάτηος αὐ* appellat. Gronov. *Chalcida;*] Eubœæ civ. *Farnabius.*

567. *Tardamque*] Quæ bis morata erat classem Græcam exituram. Troad. vers. 161. & redituram. *ibidem. Idem.*

568. *Palamedis ille genitor,*] *Empheasts.* Nauplius. Medea vers. 659. *Id.* Quem, ut id faceret, impulsum volunc cupiditate ulciscendi Agamemnouem & Ulyssèm, qui Palamedem occiderant juxta plerosque. nam Dares à Paride interfectum fuisse scribit. ut ut est, Xenophon in Cynegetico tradit, mortem Palamedis deos vindicasse. *Delr.*

570. *Perfida*] Tutos præ se ferenti potius, *Farnabius.*

Et maria malunt. cecidit in lucem furor.
Postquam litatum est Ilio, Phœbus redit,

Et

576. *Maluntque maria. cedit in lucem* Variant libri. Alii, *Maluntque*, vel *Noluntque maria*. Optimus cum uno è Pal. *Et maria malunt*. Etiam quæ sequitur clausula, valde ambigua est. Mss. fere omnes & edd. nonnullæ: *cecidit in lucem furor*. Nuperi, *cecidit in luctum*, etiam ex quibusdam antiquis editionibus. Sed illud reduxit Lipsius, interpretaturque ut olim Bernardinus, sub lucem desisse tempestatem. Sic in Medea, *Iam cecidit ira: pœnitet facti, pudet. In lucem* Suetonio ad lucem, Iulio: *quum luminibus extinctis decessisset via, diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto. Ad noctem* Lucano, quem locum olim tuebamur adversus summum virum, l. iv. *quo tempore primas Impedit ad noctem jam lux extrema tenebras*. Et siquidem hæc lectio probanda est, (ut utriusque probanda est) hæc quoque unica ejus probanda est sententia. Nam duæ aliz interpretationes, quas homo acutus protulit (prior, quum horrent litrus naves tenderentque in altum, furorem & veluti fatum eas repressisse ad terram sive facem à Nauplio accensam; altera, furor Græcorum cecidit in lucem, esse, Nauplius eos luce sive face sua decept) nihil habent sani. Gruterum quo minus hic ferat illud *lucem*, mover, quod id statim repetitur versu sequenti, ac bis idem dicitur. Sed nec bis idem dicitur, & quia hic commodum sensum facit illud *lucem*, sequenti non nisi ineptum; ac quietescere debuit hic duntaxat scriptis, in sequenti vero remedium quaerere. Manus illustris, *cœlitum cedit furor*. Gron.

577. *Postquam litatum est, Phœbus in lucem redit*,] Iuber Scaliger notari morem vetustissimum, pelagus iratum placandi. At, rogo, ubi, quando, quomodo fieri potuit in tanta trepidatione, tumultu, tempestate nocturna? Gruterus conjungit sensum cum versu

præcedenti, scribitque: *cecidit in luctum furor, Postquam litatum est*. quasi dicat Nauplium miserum esse Græcorum, ut undique oculis ejus naufragium infame patuit: aut, *Postquam litatum, ac Phœbus*, sensu planissimo, ut ille purat. Sed hæc Andabatarum sine vetustatis lucē. Quid autem, *Phœbum in lucem redire*? qui ipse lux est & lucis omnis diurnæ auctor? In laudato illo Etrusco legebatur: *Postquam litatum est illo Phœbus redit*. Hic quum viderent male constare versum, ex præcedenti inferuerunt in *lucem*, ejectione illo: quia autem insuavis repetitio sine ulla orationis majore efficacia, illic alii fecerunt *luctum*. At accipe jam levi opera ipsius Senecæ manum: *Postquam litatum est Ilio, Phœbus redit*. Significat his pœnis supplicisque Græcos satisfacisse Ilio & Troiani pro injuriis illatis: & postquam abunde magnas misercias & calamitates perferendo ad faciendam pœnas solvissent, die orta solem apparuisse. Sic *litatum esse* diis dicitur, quum sacra placuerunt, cum diis satisfactum est & solutum, quod illi deberi sibi voluere. Varro: *Haber, qui & cujus rei causa fecerim hecatomben, in quo ego, ut puto, quoniam est luere solvere, litavi*. Neque desinebant religiosi veterum & publice & privatim iterare hostias, donec litatum esset. Livius lib. 41. *Tribus bubus perlitasse negavit. Senatus majoribus hostiis usque ad litationem sacrificari iussit*. Florus 4, 2. *Nec perlitare centum victimis potuerat*. Et alludens Plautus in Pseudolo: *Eadem duo græges virgarum inde ulmeorum adegero, Ut hodie ad litationem huic suppetat satius Iovi*. Ludix in hac superstitione Varro. Alii sacrificantes vel centum victimis litasse se non putabant, nisi certis signis id animadvertisset docuissetque aruspex. At Varro sua hecatombe ex voto datâ se litasse ait nulla cura extor-

tura

Et damna noctis tristis ostendit dies.

Clyt. Utrumne doleam, læter an redacem virum?

Remeasse, lætor. vulnus at regni gravè 580.

Lugere cogor. redde jam Graiis, pater

Altiſona quatiens regna, placatòs deos.

Nunc omne læta fronde veletur caput.

Sacrifica dulces tibia effundat modos;

Et nivea magnas victima ante aras cadat. 585

Sed ecce turba tristis, incomptæ comas,

Iliades adſunt: quas super celſo gradu

Effrena Phœbas entheas laurus quatit.

Aut inſup hanc

Nullus civium

* Cho-

nam inſpiciendorum? quid ita? quia
litare dictum à luere, luere autem ſol-
vere: qui ergo voto ſe ſolvit, litat.
Virgitur à Manibus parentare & infe-
tia dare, ita ſuperis à diis litare ſum-
ptum & tranſlatum, ut ſignificet ultio-
ne fatiſfacere. Medea: plura non ha-
bit, dolor, Que tibi litarem. Cicero
pro Flacco. Litemus igitur Lentulo,
parentemus Cethego, revocemus eſectos.
Auctor de bello Hispaniensi: Ita pri-
mo duorum centurionum interitio hac
adverſariorum pœna eſt litata. Florus
lib. 2. cap. 4. Stricte in principum colla
ſecuta legatorum Manibus litavero.
Appuleius lib. 5. Tunc injurie mee li-
tatum crediderim, cum ejus comas, quas
ſibi manibus ſubinde aureo nitore per-
frinxi, detraſerim. Poſtquam ſatis pœ-

narum Ilio ſolutum eſt: poſtquam ſat
ſupplicii ob Ilium exciſum dii à nobis
expectaverunt, ſol & ſerenitas rediit.

Gronovius.

578. Damna] Cladem & damnum
amiſſa noctu claſſis. *Faynabius.*

581. Pater] Iovem uſurpat patrem.
Vide Hippol. 299. quamvis Pollux &
Helenâ Iovis editi ovo ſoli dicantur.
Idem.

583. Læta] Corona triumphali.
Idem.

584. Sacrifica] Sactis adhibita.
Idem.

585. Nivea] Diis ſuperis debita.
Oedip. verſ. 549. *Idem.*

586. Turba] Troades captiva. *Id.*

588. Phœbas] Caſſandra Phœbi va-
tes. *Idem.*

589. Phœbas] Caſſandra Phœbi va-
tes. *Idem.*

Nr * Cho-

590. Phœbas] Caſſandra Phœbi va-
tes. *Idem.*

591. Phœbas] Caſſandra Phœbi va-
tes. *Idem.*

* CHORUS ILIADUM. CASSANDRA.

Chorus Iliadum Troiæ fata casumque luget, Cassandra furore Phœbeie correpta, quæ Agamemnoni imminent, vaticinatur.

Chor. **H**eu quam dulce malum mortalibus additum,
 Vitæ dirus amor: cum pateat malis 590
 Effugium, & miseros libera mors vocet,
 Portus æterna placidus quiete!
 Nullus hunc terror, nec impotens
 Procella Fortunæ movet,
 Aut iniqui flamma Tonantis. 595
 Pax alta. nullos civium cœtus

* CHORUS. CASSANDRA.]
 Flor. CHORVS ILIADVM.
 CASSANDRA. Gronovius.

589. *Heu quam dulce*] Hexameter *μειγρῶς*, è qualibus librum integrum Sapphonem poetriam scripssisse Attilius tradit grammaticus. Sunt hoc loco mirè confusa carminum variorum genera, ut supra Chori Bacchici in Oedipo. *Fabritius. Quam dulce malum mortalibus additum,*] Merito reprehendit Gruterus, qui *additum* pro spurio uncis sepherant. Non tolerabile modo, sed & lectum est. Virgilius in sexto: *nec Teucris addita Iuno Vsq̄ quam aberit.* Vbi Servius: *inimica est autem verbum Lucilii & antiquorum: ut Plautus: Argus quem quondam Ioni Iuno custodem addidit.* Macrobius clarus, lib. 6. Saturn. 4. *Affixa & per hoc infesta atque inimica: & est ex Lucilio sumptum: Si mihi nunc prator set additus, atque agit me.* Sed de hoc supra ad Hercul. Parentem. Gronovius.

590. *Dirus*] Etiam in miseris. *Farn. Pateat*] Per mortem, quæ Stoicis portus aliquando petendus, nunquam recusandus. *Herc. Fur. vers. 425. Idem. 595. Iniqui*] Obliquum fulmen. *Idem.*

596. *Pax alta. nullos*] Castigat hic Gruterus jure, qui putent laudati pacem, quæ cunctis careat belli incom-

modis, & enumerati belli mala: ipse censet tractari felicitatem mortuorum. Nè hoc quidem. sed mortem contemnentium. Nam jam illo versu: *Non hunc terror: quem putas Hunc dici?* nam portum mortis? sic volunt. Immo hunc, *Qui vultus Acheruntis atris, Qui Stygarivitem non tristis videt.* Huc referuntur omnia media. Ideoque post, *levium deorum*, non ponenda *τελειά τροσι γρηή*, sed colon, vel *ἡμικαλον* continent enim superiora *ἄποδοσι* sermonis, cuius *ἴσι οἶον ἀσπί οἶον* sequitur *ἀσπί τασίσι*. Mors, inquit, est portus tranquillus. Qui mortem non metuit, sed lætus adit, hunc nullus terror, nulla calamitas, non fulmen movet. pace alta fruitur. non seditiones, non inimicum superiorem, non tempestatem & naufragium, non prælia, non incursiones hostiles, non excidia urbium timeret. non potest servire cogi. ridet abeuntem fortunam & excedentes deos adytis arisque relictis, quibus ipse steterat. Denique, rex est, & celestibus par. Clauditur periculis illo *ponere finem*. Ibi ergo subjiciatur finiti sermonis nota. Gronovius. *Nullos*] Non civium ardorem prava jubentium, non vultum instantis tyranni, &c. Imitatio Horat. 3. 3. Od. q. d. mortis contemptor omnia contemnit, *Farnabius.*

Timet, aut minaces victoris iras;
 Non maria asperis infana Coris:
 Non acies feras,
 Pulvereamque nubem, 600
 Moram Barbaricis equitum catervis;
 Hosticâ aut muros populante flammâ,
 Urbe cum tota populos cadentes:
 Indomitumve bellum. perrumpet omne
 Servitium contemptor levium deorum, 605
 Qui vultus Acherontis atri,
 Qui Styga tristem non tristis videt,
 Audetque vitæ ponere finem.
 Par ille regi, par superis erit.
 O quam miserum est nescire mori! 610
 Vidimus patriam ruentem nocte funesta,
 Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes.

Non

598. Coris.] Ventis. de Coro Thyest.
 ref. 576.

600. Pulvereamque nubem] Florent.
 Pulvereamque nubem. Gronovius. Pul-
 vereamque] Οἷς τ' ἄπο πρὸς τὴν ἡ-
 νίος ἀλλ' ἀγρὶ ἀδάνος. Farna-
 bius.

605. Perrumpet omne Solus] Quod
 omne? Plenius & præclare Florentin.
 perrumpet omne Servitium contemptor
 levium deorum. Qui sint leves dñi, di-
 ximus ad Troadas. Gronovius.

605. Vultus Acherontis] Hic locus
 plane est ex illo, — *Strepitumque A-
 cherontis avari Subjecit pedibus.* Quam
 Epicuræam sententiam Virgilius à ma-
 gistro suo Scitone didicerat. Epicuri
 autem & Metrodori adeo studiosus
 fuit Seneca, ut nesciam quare Stoicum
 quidam illum malint quam Epicu-
 reum: quod ejus Epistolæ palam cla-
 mant. Scalig.

607. Tristem non tristis] *Αντιθεσις*
πολυπρωτῶν. Farnabius.

610. Mori!] Quod effugium est
 & portus ex miseris. Sup. *Idem.*

611. Noctē funesta,] Excidium Troiæ

in noctem incidisse consentaneum est
 Æschylo in Agamemn. & Euripidi in
 Hecuba. auctor parvæ Iliadis idipsum
 probat: *Νοξὲ δὲ ἤν' ἔμετοί τε, λαο-
 πρῶδ' ἂν ἐπὶ τοῖς σελῶν.* Petronius
 Arbiter, in Troiæ Halosi: *Iam plena
 Phœbe candidum extulerat jubar, Mi-
 nora ducens astra radiante face, Cum
 inter sepultos Priamidas nocte & mero
 Danai relaxant claustra, &c.* Sed quæ
 nox illa fuerit, nemo facile certo di-
 xerit, qui sciat Hellenicum, Diony-
 sium Argivum & Lysimachum prodi-
 disse Troiam captam XII. Febr. Cal-
 listhenem vero lib. 2. Græcæ hie his-
 toriæ, Februario ineunte. Qui Attica
 scripserunt, in octavum diem hujus
 mensis desinentis hanc cladem reji-
 ciunt: nec defuerunt, qui ad octavum
 desinentis Martii id retulerint. Der-
 cylas autem & Agias contendunt fu-
 nestæ hujus noctis diem fuisse octa-
 vum desinentis *Παυίμης*, hoc est, si
 Corinthios audimus, Iulii; si Bœo-
 tios sequimur, Maii. hæc ex Euripidis
 scholiis Græcis, & Clemente Agyptio
 decerpſi. *Delrius.*

Non illa bello victa, nec armis,
 Ut quondam Herculeæ cecidit pharetra:
 Quam non Pelei Thetidisque natus,
 Charusque Pelidæ nimium feroci
 Vicit, acceptis cum fulsit armis,
 Fuditque Troas falsus Achilles:
 Aut cum ipse Pelides animos feroces
 Sustulit luctu, celeremque saltu
 Troades summis timuere muris.
 Perdidit in malis extremum decus,
 Fortiter vinci, restitit annis
 Troia bis quinis,
 Unius noctis peritura furto.
 Vidimus simulata dona molis immensæ;
 Danaumque fatale munus duximus nostra
 Creduli dextra: tremuitque sæpe

615

620

625

Limi-

615. *Non illa*] Sed insidiis & dolo. *Farnabius.*

614. *Ut quondam*] Sub Laomedonte. vers. Troad. 131. & 726. *Idem.*

615. *Pelei*] Achilles. *Idem.*

616. *Charusque*] Patroclus Achilles armis indutus. *Idem.*

620. *Sustulit*] Κλαίει φίλος ἐπεί οὐκ μεμνημένῳ, &c. Πατρόκλῳ ποθέων ἀνδρόγα. *Idem.* *Celeremque*] Πόδας ὠκυμῖ, ὠκυμυροῦ. Achilles autem saltus Troiæ excidio fatalis. *Lycophr. & Lucian. lib. περὶ ὄρχηστῶς. Idem.*

625. *Unius noctis peritura fato*] Concors illa vulgarium scriptorum lingua mendax. Ut scribere debuisse Poëtam iudicat Gruterus, *furto*, ita etiam scriptisse sancit cum Lipsiano Florentinus. *Gronovius. Furto.*] Dolis & insidiis. *Farnabius.*

626. *Dona*] Minervæ pro reditu vota. *Id. Mōlis immensæ;*] Equi Duratei sive πολιορκητικῶν fuerit illud *μηχανήμα*, seu porta equi insigni picta per proditorem Græcis aperta, seu mons Hippius in quo ex insidiis Græ-

ci Troianos interceperunt simulque urbem irruerunt, seu denique equitatus Græcorum. *Idem.* Magnus fuerit oportet equus Durateus, in cuius alvo tot duces inclusi fuerunt, quot refert Isacius, dicto loco, *ἰπποτέκτων ὁ Παιονοπίως ἠὸς ἐποίησε τὸ Δύρειον ἰπποῦν εἰς ὃν πενήθοντο, ἢ τετραχίλιοι, ἢ κατ' ἐμὲ πρὸ ἀνδρῶν εἰσελθόντες Ἐκλιμῶν ἐκείνου.* Petronius; *Aperitur ingens claustrum & abducti specus, Qui castra caperent — molem hujus equi declaravit Homer. dicens; Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἰπποῦν κατὰ δαίνοισιν.* & Virgilius; *Demissum lapsi per funem.* nam sic quoque altitudo demonstrata est, inquit Fabius lib. 8. *Inst. Orat. c. 3. Delir.*

627. *Fatale*] Primo enim exitum est Ilium propter equos Herculi ex pacto non datos à Laomedonte: secundum per equum Durateum, de quo hoc in loco; tertio per equum qui valvis interceptus Romanis irruendi potestatem fecit, cum Ilienses Cinnam Cos. in urbem recipere noluerunt. *Farnabius.*

628. *Creduli*] Sinoni fidem habentes. *Idem.*

630. *Con.*

Limine in primo fonipes, cavernis

Conditos reges bellumque gestans: 630

Et licuit versare dolos, ut ipsi

Fraude sua capti caderent Pelasgi.

Sæpe commotæ sonuere parmæ,

Tacitumque murmur percussit aures;

Et fremuit male subdolo 635

Parens Pyrrhus Ulyssi.

Secura metus Troica pubes

Sacros gaudet tangere funes.

Hinc æquævi gregis Astyanax;

Hinc Amonio desponsa rogo, 640

Ducunt turmas: hæc fœmineas,

Ille viriles.

Festæ matres votiva ferunt

Munera divis: festi patres

Adeunt aras. unus tota est 645

Vultus in urbe.

Et,

630. *Conditos reges*] Quos recensent Smyrnaeus, Coluthus & Virgilius. Farnabius.

631. *Versare*] In ipsos auctores suos vertisse dolos, *si mens non lava fuisset*. Idem.

633. *Sape*] *Atque utero sonitum quater arma dedere*. Idem.

634. *Percussit aures*,] Verberavit nam Stoicis, ut Archedemo in lib. de voce, Chrysippo lib. 2. Natural. Antipatro, & Diogeni apud Laërtium l. 7. vox corporatum quid est: quia (inquunt) omne quod facit & patitur corporatum: vox & sonus patiuntur, cum à locis solidis & lavibus repelluntur, vel restringuntur; faciunt cum auribus, ut ceræ annulus, imprimuntur. Idem censuit Epicurus, ut docet discipulus ejus Lucretius lib. 4. Contra Cyrenæi & Pyrrhonicis sonum nihil esse putabant, Peripatetici non perfectum, sed imperfectum quoddam

corpus esse volunt, nempe qualitatem quandam sensilem ex violentia corporum vel aëris collisione ac motu natam. Delrius.

635. *Male*] Agre inductus ab Ulyssæ, ut dolis uteretur *μυστε πειρασ* & simplex Neoptolemus viribus magis quam fallaciis freris, quod ἦδ' & illi apud Ulyss. in Philoçete tribuit Sophocles, *ἔφλω γδ εἰδὲν ἐν τέρυς ποσὶ πλεῖν ἡγώνης*, &c. mox: *Αἰεὶ εἶμ' ἐταίμ' ὄσος βίωσ' ἔ' ἀνδρ' ἀγειν καὶ ἐν δόλοισιν*. Farnabius.

637. *Secura*] *Circum pueri innuptaque puellæ Sacra canunt funemque manu contingere gaudent*. Idem.

639. *Æquævi*] Puerorum. Idem.

640. *Amonio*] Polyxena, quæ postea desponsata erat rogo Achillis Thessalici ducis, Troad. vers. 360. Idem.

643. *Votiva*] Pro filiorum reditu. Idem.

645. *Vnus vultus*] Latitiæ. Idem.

Et, quod nunquam post Hectorcos

Vidimus ignes, læta est Hecube.

Quid nunc primum, dolor infelix,

Quidve extremum deslere paras?

Mœnia divûm fabricata manu,

Diruta nostra?

An templa deos super uista suos?

Non vacat istis lacrimare malis.

Te, magne parens, flent Iliades.

Vidi, vidi, senis in jugulo,

Telum Pyrrhi vix exiguo

Sanguine tingui.

Cass. Cohibete lacrimas, omne quas tempus petit,

Troades, & ipsæ vestra lamentabili

Lugete gemitu funera. ærumnæ meæ

Socium recusant. cladibus questus meis

Removete. nostris ipsa sufficiam malis.

Chor. Lacrimas lacrimis miscere juvat.

Magis exurunt, quos secreta

Lacerant curæ. juvat in medium

Deslere suos. nec enim, quamvis

Dura virago patiensque mali,

Poteris tantas flere ruinas.

Non quæ verno nobile carmen

650

655

660

665

670

Ramo

647. *Post Hectores*] Post redemptum rogoque datum Hectoris corpus. Farnabius.

651. *Mœnia*] Murorum munitiones, Troiæ mœnia. Troad. vers. 476. Idem.

655. *Te, magne parens, flent Iliades.*] Suspitor fuisse: flentus Iliades. Gron. Magne parens,] Priamæ. Farnabius.

657. *Vix exiguo*] *Exiguum senis Priami Iovis ara cruorem Combiberat.* Vide vers. 45. Troad. Idem.

659. *Cohibete*] Cohibete luctus vestros de patre meo. meæ sunt istæ solius partes: vos funera vestrorum lu-

gete. Idem. *Lacrimas, omne quas tempus petit*] Flor. petet. Nic. Heinsius malebat: omne queis tempus patet. Ovidius: lacrimarum longa manere Tempora vos poterunt. ad opem brevis hora ferendam est. Gronovius.

666. *In medium*] In commune. Farnabius.

667. *Nec enim, quamvis*] Flor. nec tu quamvis. Gronovius.

668. *Dura*] Indurata malis, vitili animo scemina. Farnabius.

670. *Quæ verno nobile carmen*] Flor. mobile. An juvat Persius: liquido cum

plasmate guttur Mobile colluerit. Gron.

671. Ra-

Ramo cantat tristis aëdon,
 Ityn in varios modulata sonos;
 Non quæ tectis Bistonos ales
 Residens summis impia diri
 Furta mariti garrula deflet;
 Lugere tuam poterit digne
 Conquesta domum : licet ipse velit
 Clarus niveos inter olores
 Istrum cygnus Tanaimque colens
 Extrema loqui : licet Alcyones
 Ceyca suum fluctu leviter
 Plangente sonent, cum tranquillo
 Male confisæ credunt iterum
 Pelago audaces, fœtusque suos
 Nido pavidæ titubante fovent :
 Non si molles imitata viros
 Tristis laceret brachia tecum,
 Quæ turritæ turba parenti

675

680

685

Pectō-

671. *Ramo cantat querula Edonis,*] Est à Fabricii scriptis. mei enim no-
 vem *tristis Edonis*. lectio vetustior edi-
 torum, *querula aëdonis*. recentior, *tri-*
stin aëdon. Sic Gruterus. At omnium
 vetustissimam, & ipsius auctoris hanc
 postremam fuisse satis probat Flor. ex-
 hibendo : *tristis aëdom*. Gronovius.

672. *Ityn*] Seu Itylum, filium Te-
 rei à Procne & Philomela intefec-
 tum, patrique appositum in ultio-
 nem stupratæ ab eo Philomelæ. *Idem*.

673. *Quæ tectis Bistonis ales*] Flor.
Bistonos. Idemque cum Lipsiano : *gar-*
rulanarrat. Gron. *Bistonis*] Hirun-
 do, in quam iras matris fugiens Procne
 (ut alii *Philomela*) versa est conjux
 Tereti regis Thraciæ, cujus Bistonis ci-
 vitas & stagnum. *Farnabius*.

675. *Furta*] Adulterium. *Idem*.

679. *Istrum*] Thraciæ fluv. *Idem*.
Cygnus] In quem versus est Cygnus,
 de quo Troad. 180. *Idem*. *Tanaim*-

que] Morti vicina suavius canere di-
 citur olor. Vide Hippol. v. 301. *Idem*.

678. *Alcyones*] Aves illæ, in quas
 mutati sunt Ceyx rex Trachinis in Æ-
 gæo submersus cum Alcyone uxore
 Nepruni filia, quibus avibus nidifi-
 cantibus fœtumque intra 7. ut alii 14.
 dierum spatium educentibus tempore
 hyberno, mare pacatur, quod tempus
Alcedonia dicitur. *Idem*.

682. *Plangente*] Fluctuante. *Idem*.

686. *Molles*] Gallos Cybele sæ-
 cerdotes semiviros quibus (ab Aty
 puero Cybelæ dilecto, quod in Nym-
 pha Sagaritide peccasset, in furorem
 à deo verso sibi que pondera acuto fili-
 ce amputante) *venit in exemplum fu-*
ror hic, mollesque ministri Cadunt ja-
ctatis vilia membra comu. *Idem*.

688. *Quæ turritæ*] Cybele, quæ ci-
 vilitatis Midæ clausæ muros capite sub-
 levavit atque ita est ingressa. *vel quod*
primis turres urbibus illa dedit. an quod
eadem quæ Vesta, id est terra? *Idem*.
 689. *Pectō-*

Pectora rauco concita buxo
Furit, ut Phrygium lugeat Attin.

Non est lacrimis, Cassandra, modus:
Quia quæ patimur vicere modum.

Sed cur sacratas deripis capiti infulas?
Miseris colendos maxime superos reor.

Cass. Vicere nostra jam metus omnes mala.
Equidem nec ulla cœlites placo prece:

Nec, si velint sævire, quò noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumpsit suas.

Quæ patria restat? quis pater? quæ jam soror?
Bibere tumuli sanguinem atque aræ meum.

689. *Pectore rauco concita, buxum Ferit,*] Lipsius agnoscit de tibia ex buxo hæc accipi posse: tamen occultiore m rium præire membranas: *Pectora rauco concita buxo Ferit:* solitos quippe fanaticos pectora sibi tundere pinu aut buxo. Huic amicus hoc reponit: *buxum ferit,* buxeas tibias inflat: sic Staius, sic Claudianus & alii *buxi* vocula usi: buxo illi canebant, sed pinu pectora illidebant. Et sane peccavit Lipsius, quum etiam buxo putavit usos ad tundenda pectora. Sed libens interroget Senecæ interpretem, ubi legitur *ferire fistulam, tibiam, buxum, loton, avenas, arundinem,* pro inflare? dein qui fistula cantans aut tibia promeruerit, ut ejus pectus raucum dicatur? At *buxum raucum,* ut *rauca buccina,* raucò cornu cantu, *rauca signa tubæ.* Propertius: *Tibia nocturnis succumbat rauca choreis.* Turbam quidem illam rauco pectore buxum ferientem nullaratio fert: at in illa membrana: rum toties sidiissimatum scriptura possumus intelligere eandem turbam non buxo ferientem pectora concita, sed ferientem (pinu nempe) pectora concita consternata & in furorem acta buxo, seu tibia furiosa, ut Ovidius appellat è buxo. Ita tollitur omnis difficultas: & hoc sentit etiam Scaliger, Sed si

Florentinum audimus, Seneca brachiorum laceratione contentus fuit, pinus impulsus hic memorare prætermisit. Nam super Lipsianam mutationem pro *ferit* habes *Furit.* Quæ turritæ matri fuit & bacchatur concita pectora vel mentes buxo. Sic sermo magis est poeticus. Staius: *alium tibi, Bacche, furorem iuravi.* Hoc igitur teneamus. Statim idem: *Lugeat Attin,* non *Atyn.* Gronovius.

690. *Attin,*] Suprà ad vers. 676. De Atti ab Arnobio, Eusebio & Fulgentio, post Epicharmum, Sosidem Atticum, aliosque multa digna lectione & cognitu jucunda referuntur. *Delrius.*

693. *Sacratas*] Apollini. *Farnab. Diripis capiti infulas?*] Flor. rectius deripis. Sequenti: *maxime superos putem.* Gronovius. *Deripis*] Quia promisso & fuso capillo vaticinabantur. Plautus: *Hariolosiam, capillum promittam.* Tibullus lib. 2. *Hæc cecinit vates, & te sibi Phœbe vocavit: Iactavit fusa sed caput ante comâ.* *Delrius. Infulas?*] Filamenta lanæ. *Farnab.*

695. *Vicere*] Extrema sunt mea mala, quibus ipsi dii ulteriora superaddere non possunt. *Idem.*

700. *Tumuli*] Achilles tumulus bibit sanguinem Polyxæ sororis.

Troad.

700
Quid

Quid illa felix turba fraterni gregis?
 Exhausta nempe: regia miseri senes
 Vacua relictæ, totque per thalamos vident,
 Præter Lacænam, cæteras viduas nurus.
 Tot illa regum mater, & regimen Phrygum
 Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum novas
 Experta leges, induit vultus feros.
 Circa ruinas rabida latravit suas,
 Troiæ superstes, Hæctori, Priamo, sibi.
 Chor. Silet repente Phœbas, & pallor genas,
 Creberque totum possidet corpus tremor.
 Stetere vittæ. mollis horrescit coma.
 Anhela corda murimure in cluso fremunt.
 Incerta nutant lumina; & versi retro
 Torquentur oculi. rursus immites rigent.
 Nunc levat in auras altior solito caput

705

710

715

Gra-

Troad. vers. 360. Farn. Ara] Iovis Hercii ara bibit stertis Polytis sanguinem Priamici patris mei. Troad. vers. 25. Idem.

702. Regiam miseri senis Vacuam relinqui,] Haber aliquid scrupuli vident. qui enim? Itaque alii conjiciant, relictæ, vel videt, ut de Hecuba intelligatur. Sed melius Etruscus: regia miseri senes Vacua relictæ. Intellige de vilibus feniculis, quos in Troiæ ruinis reliquerant Græci tanquam inutile pondus. Vident autem, est cogitant, sciunt, recordantur, commemorant. Gronovius. Miseri] Priami. Farnabius.

703. Totque] Quinquaginta in tres thalami, spes tanta nepotum. Vid. v. 32. Troad. Idem.

704. Lacænam,] Helenam, quæ Paridi, deinde Deiphobo fuerat nupta. sed hoc indignanter. Idem.

705. Tot illa] Troad. vers. 32. Id. Regimen] Regina. Idem.

706. In ignes] Liberos immaturis rogis crematos. alii ad Paridem referunt. Vide Troad. vers. 36. Idem. Fa-

torum] Mutata in canem. Troad. vers. 978. Idem.

707. Induit vultus] Mutata fuit Hecuba in canem, juxta Euripidem, Lycophronem, & Asclepiadem. alii, quia, ut fures canis latratu, Græcos Hecuba maledictis & convitiis sic infecuta, fabulam confictam volunt, in Menæchm. Plautus, & Cicero 3. Tusc. Delrius.

710. Silet repente] Cassandra afflata est numine Phæbi iam propiore. Farnabius. Ex sequentibus nonnulla ad Virgillii Aneid. 6. Delrius. Pallor] Non vultus, non color unus. Farnabius.

712. Stetere] Inhorruere. Non compta mansere coma. Idem.

713. Anhela] Pectus anhelum. Et rabie fera corda tument. Idem.

714. Incerta] Torquet ad hæc oculos totoque vagantia cælo Lumina. Id.

716. Levat caput] Flexibile caput fanatici jactabant. unde Vivianus I. C. Sifervus inter fanaticos non semper caput jactaret. l. 1. D. de ædilit. edict. Delrius. Altior] Majorque videri Nec mortale sonans. Farnabius.

Graditurque celsa. nunc reluctantes parat

Referare fauces; verba nunc cluso male

Custodit ore, Mænas impatiens dei.

Cass. Quid me furoris incitam stimulis novi,

720

Quid mentis inopem sacra Parnassi juga

Rapitis? recede, Phœbe. jam non sum tua.

Extingue flammam pectori infixam meo.

Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?

Jam Troia cecidit. falsa quid vates ago?

725

Ubi sum? fugit lux alma, & obscurat genas

Nox alta, & æther abditus tenebris latet.

Sed ecce gemino sole præfulget dies;

Geminumque duplices Argos attollit domos.

Idæa cerno nemora. fatalis sedet

730

Inter potentes arbiter pastor deas.

Timete reges, moneo, furtivum genus.

Agrestis ille alumnus evertet domum.

Quid ista vecors tela fœmineâ manu

Destricta præfert? quem petit dextrâ virum

735

Lacæna cultu ferrum Amazonio gerens?

Quæ

718. *Cluso*] Murmurat. *Farnab.*

719. *Mænas*] Vates furibunda.

Oed. vers. 436. *Idem. Impatiens*] *At*

Phœbi nondum patiens immanis in antro

Bacchatur vates magnum si pectore pos-

sit Excussisse deum. *Idem.*

720. *Stimulus*] Ut divina. fatidici

spiritus impetu. *Et stimulos sub pectore*

vertit Apollo. *Idem.*

721. *Sacra*] Phœbo sacra. *Idem.*

722. *Non sum tua.*] Sed Agamem-

nonis. *Idem.*

723. *Flammam*] Divinationem. *Id.*

724. *Cui nunc*] In cuius nunc tan-

dem usum & utilitatem vaticinor. *Id.*

725. *Falsa*] Non credita. *Troad.*

vers. 35. *Idem.*

728. *Sed ecce*] *Et solem geminum*

& duplices se ostendere Thebus. Enthæis

ut & ebris dupla se ostentant obje-

cta propter oculorum musculos, vel

spiritus ardore contractos vel humidi-

tate solutos, unde oculus alter in su-

perna contruditur, in imum dejicitur

alter, ita uterque sua apprehendit.

Idem.

730. *Idæa*] Montis Idæ. ubi Paris

tulit sententiam de malo aureo. *Idem.*

731. *Arbiter*] Paris. respicitque ad

Ægisthū, quem postea vocat agre-

stem alumnū, Agamemnoni Myce-

niſque non minus faralem quam Troiæ

Paridem. *Idem.*

732. *Furtivum*] Furtiva Venere na-

tum Ægisthū. *Idem.*

733. *Agrestis ille alumnus*] Mox

enim ut natus, projectus est & a capris

nutritus, unde nomen. *Idem.*

736. *Lacæna*] Clytæmnestra. *Id.*

Cultu ferrum Amazonio] Delius no-

tavit olim *Amazonium* legi in omni-

bis scriptis: sed præterea, *Lacæna*

ferrum

Quæ versat oculos alia nunc facies meos ?

Victor ferarum colla vexatus jacet

Ignobili sub dente Marmaricus leo,

Morsus cruentos passus audacis lææ.

740

Libid me vocatis sospitem solam è meis,

Umbræ meorum ? te sequor, totâ pater

Troia sepulte. frater, auxilium Phrygum,

Terrorque Danaûm, non ego antiquum decus

Video, aut calentes ratibus exustis manus :

745

Sed lacera membra, & faucios vinco gravi

Illos lacertos. te sequor, nimium cito

Congresse Achilli Troile. incertos geris

Deiphobe vultus, conjugis munus novæ.

Juvat per ipsos ingredi Stygios lacus;

750

Juvat videre Tartari sævum canem,

Avidique regna Ditis. hæc hodie ratis

Phlege-

ferrum cultu. Certe & nobis ubique occurrit *Amazonium*, non *Amazonio*. Liber optimus: *Lacena vultu, ferrum Amazonium gerens*. Facies & habitus corporis Laconicus, ferrum Amazonis. *Gronovius*. Cultu] More Amazonio armata. *Ferrum*] Bipennem, secutum. *Farnabius*.

738. *Colla vexatus jacet*] Tacitus lib. 6. *Annal. faucesque jam exanimis laqueo vexata*. Cur ergo Florent. *colla sublimis jacet*. An, *colla subcisus*? Gronovius.

739. *Ignobili*] Respicit ad Egisthum ex incestu natum. *Farnabius*. *Marmaricus*] Ingens & fortis leo, quales in Marmarica regione Africæ versus Egyptum. *intelligit autem Agamemnona*. Idem.

740. *Lææ*] Clytæmnestræ. *Idem*.

743. *Troia*] Troad. vers. 29. *Idem*. *Frater*,] Hæctor, loquitur juxta communem sententiam. nam Porphyrius testimonii Ibyci & aliorum probat Hæctorem non Priami, sed Apollinis filium fuisse. vide Scholiastem Home-

ri Iliad. 7. *Delrius*. *Auxilium*] Hæctor, quo stante stetit Ilium. Troad. v. 31. & columen patriæ, &c. v. 120. Troad. *Farnabius*.

744. *Non ego*] Non exuvias indutum Achillis. *Idem*.

745. *Aut calentes*] *Non Danaum Phrygios jaculantem puppibus ignes*. *Idem*.

746. *Sed lacera*] Sed per pedes trajectum lora tumentes Raptatum bigis. Vide Troad. vers. 742. *Idem*. *Vinco gravi Fortes lacertos*.] Flor. *Illos lacertos*. Qua vi Cicero Philipp. 2. *Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate*. Gronov.

747. *Nimium*] *Infelix puer atque impar congressus Achilli*. *Farnabius*.

948. *Incertos*] *Quem lacertum crudeliter ora*, &c. *Vix adeo agnovit Aeneas* 6. *Æn*. *Idem*.

749. *Conjugis*] Helenæ, à qua, sumptrema nocte, proditus est Græcis. *Idem*.

752. *Ratis*] Charonis cymba, quam videre anthea sibi videtur. *Idem*.

754. *Vitæ am-*

572 L. ANNÆI SENECAE
Phlegethontis atrī regias animas vehet,
Victamque, victricemque. vos, Umbrae, precor,
Jurata superis unda te pariter precor,
Referate paulum terga nigrantis poli, 755
Levis ut Mycenās turba prospiciat Phrygum.
Spectate miseri. fata se vertunt retro.

Instant sorores squalidae.
Sanguinea jactant verbera. 760
Fert læva semustas faces.
Turgentque pallentes genæ,
Et vestis atrī funeris
Exesa cingit ilia;
Strepuntque nocturni metus,
Et ossa vasti corporis 765
Corrupta longinquo situ
Palude limosa jacent.
Et ecce defessus senex
Ad ora ludentes aquas 770
Non captat, oblitus sitis,
Mœstus futuro funere.
Exultat, & ponit gradus
Pater decoros Dardanus.

754. *Victamque,*] Meam, & Agamemnonis. Farnabius.

755. *Jurata*] Styx. Hercul. Fur. vers. 606. & 11. 1103. *Idem.*

756. *Nigrantis*] Antarcici. & quem sub pedibus nox atra videt manesque profundi. Hercul. Fur. vers. 606. & 1103. *Idem.*

757. *Levis*] Vt umbrae Troianorum videant Agamemnona Mycenarum regem ab uxore caesum, ad suum solatium, veluti inferias sibi relatas. *Id.*

759. *Sorores*] Furiae. Thyest. v. 78. Med. vers. 957. *Idem.*

762. *Ardentque pallentes genae,*] Fl. cum Lipsiano : *Turgentque.* Medea : *lumina huc tumida alleva,* Ingrate Iason. Cicero in Vatinius : *oculis emi-*

nentibus, inflato collo, tumidis cervicibus. Suetonius Tiberio : *semel omnino ex occursum visam adeo contentis & tumens oculis persecutus est.* Gronov.

763. *Atri*] Funesti apparatus & ominis. Farnabius.

766. *Vasti*] Gigantum. *Idem.*

769. *Defessus*] Tantalus. Thyest. vers. 152. *Idem.*

772. *Mæstus*] Propter imminentem sui pronepotis necem. *Idem.*

773. *Exultat,*] Latatur Dardanus in ultionem prolis suae. *Idem.*

774. *Pater*] Tritavus Castandrae. *Idem.* Tritavus, nam Dardanus genuit Erichthonium, hic Troem. Tros illum, Laomedontem Ilus, Laomedontis filius Priamus genuit Castandram,

Chor.

Chor. Jam pervagatus ipse se fregit furor; 775

Caditque; flexo qualis ante aras genu

Cervice taurus vulnus incisa gerens.

Relevemus artus entheos. tandem suos

Victrice lauro cinctus Agamemnon adit;

Et festa conjux obvios illi tulit 780

Gressus. reditque juncta concordia gradu.

760 diam, Homerus Iliad. 20. & Dionys. Hallicarnass. lib. 1. vide de Dardano Schol. Apollonii lib. 1. v. 916. Delr. 775. Pervagatus] Phœbas recedente spiritu exanimis cadit. Farnab. 776. Qualis ante aras gradu] Immo gen. ut Flor. Idem: Vulnus incertum generis. Gronovius. 778. Relevemus artus entheos. tan-

dem] Non improbandum. Flor. tamē: artus. ex deos tandem suos Victrice lauru. Idem. Entheos.] Oed. vers. 628. Farnabius. 779. Victrice] Suprà v. 384. Idem. 780. Conjuxque pariter obvios] Quod multo rectius codicem aliorum habere fatentur: Et festa conjux obvios: confirmat Florentinus. Gronov.

ACTUS QUARTUS.

AGAMEMNON. CASSANDRA.

770 Agamemnoni reduci prædicit Cassandra fatum, nec creditur. Troad. vers. 34.

Agam. Tandem revertor fospes ad patrios lares.

TO cara salve terra. tibi tot Barbaræ

Dedere gentes spolia. tibi felix diu

Potentis Asiæ Troia submisit manus. 785

Quid ista vates corpus effusa, ac tremens

Dubia labat cervice? famuli, attollite.

Refovete gelido latice. jam recipit diem

Marcente visu. suscita sensus tuos.

Optatus ille portus ærumnis adest. 790

Festus dies est. Cass. Festus & Troiæ fuit.

Agam.

783. O cara] Vide quæ ad v. 386. suprâ. Farnabius.

786. Cur ista vates] Florent. Quid ista vates. Illud ab interprete. Gron. Vates] Cassandra à furore exanimis: quam cum cæteris captivis Agamemnon. præmiserat dono Clytæmnestræ, Farnabius.

788. Refovete] Frigida enim in faciem lætæ vultus adpersa, spiritus, qui ad faciem plurimi venire solent cogit, quibus congregatis redeunt sensibus functiones. Idem. Diem] Lucem. Idem.

791. Festus] Quo peritit. tu nostro exemplo festos cævis. Idem.

792. Aras